

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

POZITIVNA DISCIPLINA U RAZREDNOM OKRUŽENJU

Završni magistarski rad

Dženana Selman

Mentor: Prof. dr. Sibela Zvizdić

Sarajevo, 2022. Godine

SADRŽAJ

UVOD	1
ZNAČAJ POZITIVNOG I POTICAJNOG OKRUŽENJA ZA UČENJE I POUČAVANJE	4
Uloga roditelja u stvaranju pozitivnog i poticajnog okruženja	4
Odgojno- obrazovna klima u školi	6
Upravljanje razredom	7
Stilovi upravljanja razredom	8
Odnos učenik- učitelj	9
Odnosi među učenicima	11
Karakteristike razreda	12
Organizacija učionice koja potiče na učenje	13
Motivacija učenika kao faktor koji utiče na pozitivnu i poticajnu okolinu	14
ŠTA JE TO POZITIVNA DISCIPLINA?	16
Razlika između pozitivne i negativne discipline	19
IMPLEMENTACIJA POZITIVNE DISCIPLINE U RAZREDU	21
Stvaranje okruženja u učionici koje potpomaže sprovedbu pozitivne discipline ...	24
Istraživanja koja potvrđuju efikasnost pozitivne discipline	27
ZAKLJUČAK	30
LITERATURA:	31

POZITIVNA DISCIPLINA U RAZREDNOM OKRUŽENJU

Dženana Selman

Sažetak

Današnji odgoj i obrazovanje napuštaju tradicionalne tehnike i načine oblikovanja i postizanja poželjnog ponašanja kod djece. Kroz istraživanja, širenje vidika i znanja, roditelji i učitelji se sve više okreću ka poticajnim i aktivnim načinima rada. Stvaranje pozitivne odgojno- obrazovne klime, ima višestruku korist, kako za roditelje i učitelje, tako i za djecu i sve ono što će postići u budućnosti. Svako od učesnika ovog procesa ima svoju ulogu. Roditelji treba da nauče načine i strategije, kako da odgajaju svoju djecu u atmosferi punoj ljubavi, sa jasnim granicama i kroz promicanje prihvatljivih i poželjnih ponašanja. Učiteljeva uloga se ogleda u kreiranju zdrave komunikacije sa djecom, slušanjem njihovih potreba i uvažavanjem njihovih mišljenja, te prilagođavanjem svog stila poučavanja grupi učenika kojoj on treba biti vođa i mentor. Učitelj upravljan razredom, a to upravljanje se ogleda kroz ličnost učitelja i njegovo profesionalno ponašanje zasnovano na neophodnim kompetencijama, te upravljanje prostorom, vremenom, aktivnostima, radnim materijalima, socijalnim odnosima u razredu i održavanjem discipline. Mnogi su oblici discipline, međutim ona koja je pružila dalekosežne pozitivne rezultate je pozitivna disciplina, što je i fokus ovog teorijskog rada. Pristup pozitivne discipline je formiran s ciljem da djecu, mlade i odrasle ljude nauči da budu odgovorni, puni poštovanja, snalažljivi, korisni članovi svoje zajednice i da manifestuju i njeguju zdrave odnose. Kao rezultat primjene pozitivne discipline javlja se pojedinac i zajednica, koji imaju malo ili nimalo nepoželjnih ponašanja, korištenje kazni za nedolična ponašanja, agresije, korištenje opojnih sredstava, dok s druge strane povećava se samopuzdanje, poboljšanje školskog uspjeha, te se daje prilika svakom pojedincu da izrazi svoju individualnost i postigne svoj maksimum.

Promjena pristupa disciplini je od velike važnosti, posebno ako na umu imamo ukorijenjenost tradicionalnih pogleda i pristupa na disciplinovanje.

Ključne riječi: disciplina, pozitivna disciplina, roditelj, učenik, učitelj, razredno okruženje

UVOD

Na mladima svijet ostaje, te ukoliko želimo da u tom svijetu vladaju poštovanje, razumijevanje, zdrav odnos među ljudima, onda se moramo djeci, njihovom odgoju i shvatanju svijeta, posvetiti na pravi način, koristeći učinkovite metode odgoja. Nakon spoznaje o važnosti uloge obrazovnog sistema, istraživači su počeli sa ispitivanjem faktora koji doprinose visokoj kvaliteti obrazovnog sistema, te na početku tih istraživanja, fokus je bio na učenicima. Nakon nemogućnosti da se neki faktori objasne samo karakteristikama učenika, istraživanja su počela da budu usmjerena i na faktore koji se nisu ticali samih karakteristika učenika.

Od brojnih faktora koji utiču na kvalitetu obrazovnog sistema, jedan od najznačajnijih je okruženje za učenje i poučavanje (Domović, 2003). Uzimajući u obzir najšire definicije, poticajno okruženje za učenje i poučavanje se odnosi na stvaranje atmosfere u kojoj će svaki učenik ostvariti najbolje rezultate u skladu sa svojim mogućnostima. Stvaranje pozitivnog okruženja će, osim ostvarenja ciljeva i zadataka odgoja i obrazovanja, imati pozitivan rezultat kako za učenike, tako i za roditelje i učitelje¹ (Levin, J. & Nolan, J.F., 2004).

Roditelji se, iako vođeni najboljim namjerama, često nađu u situaciji, kojom ne mogu da ovladaju, uz emocionalne reakcije kojima šalju pogrešne signale djeci, a sve to uslovljeno prethodnim negativnim iskustvima ili čak nasiljem (E. Durant, J, 2007). Situacije, u kojima roditelji pribjegavaju fizičkom kažnjavanju i podizanju glasa, su u nekim porodicama normalizirani standard odgoja. Ipak, takav odnos je štetan, a koristi nema (E. Durrant J. and Ensom R. , 2012). Obzirom na to, potrebno je takva ponašanja transformisati u ona, koja će pozitivno djelovati na djecu, njihov razvoj i regulaciju ponašanja. Nakon roditelja, bitne uloge u životima djece igraju učitelji. Osim uloge u poučavanju i odgoju djece, učitelji su bitan faktor psihosocijalnih ishoda kod djece, što dovodi do neosporne važnosti učitelja i okruženja koje oni prave. Stvaranje poticajnog okruženja, te njegovo održavanje, zavisi od nekoliko komponenti. Komponente koje u najvećoj mjeri doprinose poticajnom okruženju su: pristup nastavi koji ima učitelj, fizičko

---

¹ Izraz učitelj (tj. nastavnik, profesor, itd.) se odnosi na sve stručne osobe koje su educirane za poučavanje i prenošenje znanja

okruženje koje se odnosi na uređenje prostora, izvore učenja, te metode discipline i kontrole (Zrilić, 2010).

Jedna od najvažnijih metoda odgoja djece, te sredstvo na putu ka stvaranju samostalnog, sretnog i zadovoljnog djeteta je disciplina. Disciplina je kroz historiju bila loše okarakterisana, te poistovijećena sa kontrolom, međutim, disciplina ima sasvim drugačije značenje od toga, a to je učenje. Učenje se temelji na postavljanju ciljeva poučavanja, planiranju sredstava kojima će se ostvariti taj cilj, te pronalaženje adekvatnih riješenja (E. Durant, 2010). Obrazovanje i odgoj variraju obzirom na dob djeteta, samim tim i metode discipline zavise od istih (E. Durant, 2007). Bez obzira na varijacije u pristupima, autori se slažu kako je pozitivna disciplina, jedan od najučinkovitijih pristupa pri oblikovanju ponašanja kod djece (Platt, 1979; Nelsen, 2006; Browning, 2000; Potter, 1999; prema Nelsen 2006).

Koncept pozitivne discipline se temelji na odnosu koji je nenasilan, pun poštovanja, usmjeren na riješenja, zasnovan je na pravima djece, te principima njihovog razvoja (E. Durrant, 2013). Iako roditelji postavljaju koncept pozitivne discipline, isti se nastavlja u školi, te su učitelji ti koji treba da ovladaju pozitivnom disciplinom. Učitelji treba da povežu svoju ličnost sa profesionalnim ponašanjem koje je zasnovano na profesionalnim kompetencijama, te to ponašanje, uz kombinaciju upravljanja prostorom, vremenom, aktivnostima, radnim materijalima, socijalnim odnosima u odjeljenju, te sve to iskoriste za uspostavljanje pozitivne discipline i klime u razredu koja će biti demokratska i podržavajuća (Loukas, 2010).

Pozitivna disciplina se ostvaruje uz pomoć različitih tehnika kao što su: kreiranje pravila (Nelsen, 2006), razumijevanje značenja određenih postupaka (Howenstein, 2015), poticanje intrinzične motivacije (Tranquillo, 2016), te drugih tehnika. Važnost pozitivne discipline ogleda se kroz mnogobrojna istraživanja (Marzano, 2003; Evertson & Emmer, 1982), kao i to da je pozitivna disciplina niz principa koji se mogu primijeniti u velikom broju situacija. Ustvari, to je skup principa koja su primjenjiva u svim interakcijama s djetetom, a ne samo u problematičnim situacijama (E. Durrant, 2007).

Rezultati meta-analize koju su proveli Wang Haertel i Walberg (1990), pokazuju da ono što najviše utiče na uspjeh učenika je disciplina i upravljenje razredom, dok rezultati istraživanja koje je proveo Veenman, (1984), ukazuju da postoji veza

između discipline i nivoa učiteljevog stresa te njegovog zadovoljstva poslom. Obzirom na ove dvije, istraživanjima utvrđene veze, posljedično se dolazi do zaključka u čemu se ogleda važnost obrade ovakve, za budućnost društva, značajne teme.

U ovom radu pokušat će se odgovoriti na sljedeća istraživačka pitanja:

1. Značaj pozitivnog i poticajnog okruženja za učenje i poučavanje.
2. Šta je to pozitivna disciplina?
3. Implementacija pozitivne discipline u razredu.

ZNAČAJ POZITIVNOG I POTICAJNOG OKRUŽENJA ZA UČENJE I POUČAVANJE

Kreiranje pozitivnog i poticajnog okruženja za učenje i poučavanje predstavlja ogroman izazov za roditelje i učitelje. Ono se smatra i ključnom komponentnom uspješnog i plodonosnog učenja i poučavanja. Nakon spoznaje o važnosti poticajnog i pozitivnog okruženja na rast i razvoj djece, istraživači, odgajatelji i učitelji su uložili napor kako bi došli do idealnih uslova za stvaranje jedne takve atmosfere. Okruženje u kojem dijete boravi odnosi se na prostor, predmete i ljude koji dijete okružuju u toku dana. Ključnu ulogu u stvaranju pozitivnog i poticajnog okruženja prije svega imaju interakcije djeteta sa roditeljima, učiteljima ili vršnjacima. Nakon interakcije, na ljestvici prioriteta se nalazi stručnost osoba koje rade sa djecom, te nakon toga, sama organizacija i osiguravanje prostora i materijala.

Uloga roditelja u stvaranju pozitivnog i poticajnog okruženja

Kao što je već poznato, roditelji su prvi djetetov uzor, oni potiču emocionalnu komunikaciju, osviještenost i regulaciju emocija. Kroz mnoga istraživanja, veliki značaj se pridavao majci kada je upitanju razvoj emocionalnih i socijalnih kompetencija, no u poticanju djetetovog socijalnog razvoja veliku ulogu imaju oba roditelja. U prilog tome govore istraživanja porodičnog terapeuta Ronalda Klingera (prema Klarin, 2006), čiji su rezultati pokazali da djeca koja odrastaju bez oca, imaju niže samopoštovanje, slabije socijalne vještine i socijalne kompetencije. Dakle, majka i otac jednako doprinose kvaliteti djetetovog života, a taj uticaj je dalje bitan za interpersonalne odnose.

Kada je riječ o odnosima između djece i roditelja, najbitniju ulogu igra stil roditeljstva. Postoje četiri stila roditeljstva: autoritativni, autoritarni, permisivni i indiferentni stil (Klarin 2006; Crnjaković i sur, 2008). Klasifikacija stila roditeljstva se temelji na dvije dimenzije roditeljstva (roditeljska toplina i roditeljski nadzor). Svaki od stilova roditeljstva ima različit rezultat i posljedicu na razvoj socijalnih kompetencija djeteta.

Kako navode autori Klarin (2006) i Brajša-Žganec (2003) autoritativni roditelji su vrlo nježni, imaju jasna očekivanja, potiču djetetovu nezavisnost postavljajući određene granice djetetovog ponašanja. Takav roditeljski stil ima za rezultat pozitivan socijalni razvoj djeteta, jer se postiže kroz redovnu i kvalitetnu komunikaciju, koja omogućava roditeljima da se bave osjećajima, problemima i potrebama djece. Kao rezultat ovakvog odnosa, javljaju se djeca koja imaju razvijenu privrženost, koja se pozitivno odražava na djetetovo socijalno ponašanje kako u porodici, tako i sa vršnjacima. Autori (Crnjaković i sur, 2008) ističu kako je privrženost trajna afektivna veza koju karakteriše tendencija traženja i održavanja bliskosti sa osobom, posebno u stresnim situacijama. Empatičnost autoritativnih roditelja se ogleda kroz visok nivo emocionalne topline, ljubavi, poštovanja, uz brigu za dijete, uz jasno postavljene granice. Djeca, kroz učenje po modelu, imitiraju svoje roditelje, što vodi ka zaključku da roditeljsko ponašanje utiče na djetetovo. S obzirom na ovaj model učenja koji se javlja kod djece, djeca čiji roditelji imaju autoritativni stil, lako će razviti saosjećanje tj. empatiju, te će takva djeca lakše stvarati interpersonalne odnose, jer će biti spremnija da pomognu drugima, te da suosjećaju s njima. S obzirom da djeca autoritativnih roditelja imaju dobre temelje za razvijanje pozitivne slike o sebi, razvijanje samokontrole, razvijanje socijalnih vještina i pozitivnih oblika ponašanja, ona će neminovno razviti i socijalne kompetencije.

Drugi stil roditeljstva naziva se autoritarni ili autokratski stil. Karakteristike ovog stila su čvrsta kontrola i emocionalna hladnoća. Autoritarni roditelji su strogi, te postavljaju nerealna očekivanja i stroga pravila, a da pri tome ne uvažavaju potrebe djeteta, njegovu individualnost, interese i mišljenje. Kao tehniku discipliniranja, ovi roditelji upotrebljavaju fizičko ili verbalno kažnjavanje. Rezultat ovakvog pristupa su agresivna djeca, djeca koja su loše raspoložena, nedostaje im spontanost u ponašanju te nemaju povjerenja u druge. Djeca ovakvih roditelja su stroga prema sebi, teško sama donose odluke, jer su zabrinuta zbog roditeljske reakcije.

Treći stil roditeljstva je indiferentni ili zanemarujući roditeljski stil. Roditelji koji pripadaju ovom stilu, ne daju djeci pažnju i emocionalni podršku. Oni ne pokazuju interes za djetetove potrebe, želje, uspjehe i neuspjehe. Kao rezultat ovog stila, javljaju se djeca koja ne sudjeluju u socijalnim interakcijama, što ih dovodi do smanjenja socijalnih vještina, često mijenjaju raspoloženja, neposlušna su, i sklona agresivnom

ponašanju. Zaključak navedenog je da su djeca indiferentnih roditelja manje socijalno kompetentna, te kao rezultat, javljaju se problemi u interpersonalnim odnosima.

Posljednji stil je permissivni ili popustljivi stil. Roditelji koji imaju ovakav stil roditeljstva imaju visoku razinu emocionalne topline i ljubavi, ali razina nadzora je vrlo niska, zapravo oni skoro i da nemaju kontrolu nad djetetom. Razlog postojanja ovog stila roditeljstva, često se navodi zaposlenost oba roditelja. Djeca odgajana ovim odgojnim stilom imaju slabu kontrolu ponašanja, reakcije su im nezrele, neadekvatne, te ponekad agresivne. Djeluju sebično i manje su socijalno kompetentna.

Stil roditeljstva uveliko određuje hoće li dijete biti socijalno kompetentno ili nekompetentno, odnosno hoće li biti socijalno prihvaćeno ili neprihvaćeno. Dakle, uspješno funkcionisanje porodice podrazumijeva uspostavljanje ravnoteže između bliskosti i individualnosti, ravnopravno vodstvo, demokratski pristup, aktivno slušanje iz čega proizlazi pozitivna komunikacija, kohezivnost koja obilježava snagu emocionalne povezanosti članova porodice, privrženost te adaptivne oblike reagovanja na promjene.

Odgojno- obrazovna klima u školi

Istraživanja o odgojno-obrazovnoj klimi bilježe važnost razumijevanja i poticanja pozitivne odgojno-obrazovne klime u školi, jer je ona neminovno povezana sa emocionalnim i ponašajnim problemima učenika, što na kraju rezultira slabim školskim uspjehom učenika. Rezultati pozitivne odgojno-obrazovne klime se ogledaju kako kroz učenike, tako i kroz učitelje, te ostvarivanje kvalitetnijeg i prijateljskog odnosa, koji olakšava poučavanje i održavanje nastave. Iako je pružanje sažete definicije odgojno-obrazovne klime zahtjevno, većina autora (Loukas, 2010; Andrilović i Čudina, 1985; Bruner, 1976) se slaže da je odgojno-obrazovna klima multidimenzionalni konstrukt, a odnosi se na socijalne, fizičke i akademske dimenzije. Zrilić (2010) ističe da je socijalna dimenzija odgojno-obrazovne klime se odnosi na kvalitet odnosa između učenika, te njihov odnos sa učiteljem. Kvalitetan odnos podrazumijeva jednakost i pravednost svih učenika, te stupanj zajedničkog odlučivanja u školi. Fizička dimenzija se odnosi na broj učenika u razredu, izgled i udobnost učionica, te izgled i sigurnost škole. Posljednji, akademski aspekt se odnosi na kvalitet poučavanja, očekivanja učitelja, u pogledu učeničkih postignuća, te na katakterističan osjećaj institucionalnog života.

Vizek Vidović (2003) navodi da se pozitivna okolina u razredu stvara kroz ponašanje učitelja, te faktore organizacije u razredu.

Upravljanje razredom

Upravljanje razredom se prvi put pojavljuje u američkoj literaturi šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, a ovim terminom se opisuje složeno ponašanje učitelja u nastavnim situacijama (Đigić, 2013). Đigić još navodi da se upravljanje razredom nametnulo kao koncept koji povezuje ličnost nastavnika i njegovo ponašanje koje je zasnovano na neophodnim profesionalnim kompetencijama, ponašanje koje je usmjereno na ispunjavanje svih njegovih profesionalnih uloga i ostvarivanje obrazovno-odgojnih ciljeva. „Upravljanje razredom se najkraće može definirati kao stvaranje poticajnog i sigurnog okruženja za učenje“ (Đigić, 2013; str. 46). Đigić još kaže kako se upravljanje razredom sastoji od više aspekata, a oni su: upravljanje prostorom, vremenom, aktivnostima, radnim materijalima, socijalnim odnosima u odjeljenju, upravljanje ponašanjem učenika i održavanje discipline. Kreiranje pozitivne poticajne klime podrazumijeva da učitelj jasno iskaže svoja očekivanja u vezi sa ponašanjem učenika, te nivo njihovog sudjelovanja u aktivnostima u nastavi (Brophy, 2011). U tom slučaju učitelj može poticati produktivno angažovanje učenika, voditi ih kroz njihov rad i aktivnost, s minimalnom intervencijom i opominjanjem učenika zbog njihovog ponašanja. Istraživanja (Veenman, 1984; Adelman 2005; Yilmaz, 2008) pokazuju da su uspješniji oni učitelji koji svoju ulogu vide u stvaranju dobrog okruženja za učenje, od onih koji naglašavaju svoju ulogu u discipliniranju učenika. Uz to, uspješni učitelji ne troše mnogo energije korigujući problematična ponašanja, jer oni koriste tehnike kojima navode učenike na saradnju i kontinuirani rad.

Stilovi upravljanja razredom

Autori (Milenović, 2011; Glasser, 1999; Rosu, 2012) se slažu da je učitelj neko ko nije šef nego vođa, te on planira, organizuje i kontroliše aktivnost učenika. On je, uz to, i neko ko ima integrativnu ulogu, tj. on povezuje sve aktivnosti, nastavni plan i ponašanje učenika u školskom ambijentu, te na kreativan način predstavlja kreatora, voditelja i neporednog sudionika nastavnog procesa. Način na koji učitelj organizuje odgojno- obrazovni proces, te njegova saradnja sa učenicima je ono što utječe na odgojno- obrazovnu klimu. Prema Bašiću (2009) ono što određuje stil odgoja učitelja je njegovo katakteritično i relativno trajno ponašanje prema učenicima. Bašić (2009) smatra da se stil upravljanja razredom određuje putem sljedećih obilježja: konzistetnost u određenom načinu ponašanja, tipičan način socijalne komunikacije, te korištenje i kombinovanje oblika i sredstava nastave. Đigić (2013) u svom radu ističe kako stil učiteljevog upravljanja razredom određuje i kvalitetu razredne klime, koju čine različiti aspekti, kao što su interakcija koju učitelj ostvaruje kroz način komunikacije, emocionalnu atmosferu u razredu, socijalnu atmosferu i druge načine. Važno je napomenuti da učitelj ne može sam da odredi način na koji će komunicirati sa učenicima, nego je ta komunikacije uslovljena reakcijom učenika, te njihovim prihvatanjem nametnutog ponašanja. Kroz rad Traynor (2002, prema Đidić, 2013) proizilazi pet različitih strategija koje učitelji koriste u učionici s ciljem ostvarivanja reda, a to su: 1) prisila 2) laissez-faire strategija 3) orijentacija na zadatak 4) autoritativna i 5) intrinzička strategija koja se temelji na potkrepljivanju poželjnih ponašanja učenika. Martin (1995, prema Milenović, 2011) je definisala stil rukovođenja razredom kao višedijelni konstrukt. On se sastoji od tri široka, nezavisna područja: rukovođenje poučavanjem, rukovođenje učenicima i rukovođenje ponašanjem. Rukovođenje poučavanjem se odnosi na nadgledanje radnog okruženja, formiranje rutina. Rukovođenje učenicima podrazumijeva odnos učitelja prema učenicima, i njegova vjerovanja o učenicima kao individuama, dok se rukovođenje ponašanjem odnosi na prevenciju nepoželjnih ponašanja i sprječavanje pojave istih. Upješno oblikovanje pedagoškog odnosa učitelja ka učenicima, te razumijevanje njihovih mogućnosti i prihvatanje učiteljevog ponašanja i kritika sa povjerenjem neminovno vodi do autoriteta u odgoju. Autori (Bašić, 2009; Ilić i dr, 2012) se slažu da učitelji mogu ispuniti svoje obaveze onda kad su stekli povjerenje i poštovanje svojih učenika, te da su

učenici spremni prihvatiti učiteljevo mišljenje i razmisliti o njegovim sugestijama. Nakon što se razvije odnos pun povjerenja, onda su i učenici spremniji da slijede preporuke učitelja, da ga pitaju za savjet, te kao rezultat javlja se iskren i kvalitetan odnos sa učiteljem.

Kvalitetan stil vođenja vodi ka kvalitetnim odnosima sa učenicima, te rezultira pozitivnom emocionalnom i socijalnom klimom.

Odnos učenik- učitelj

S obzirom na važnost kvalitete međuljudskih odnosa, a sa posebnim akcentom na stvaranje pozitivne klime u školi i učionici, kao najvažniji aspekt javlja se odnos učenik- učitelj. Kroz mnogobrojna istraživanja, dokazano je da uspješni učitelji imaju pozitivnu klimu za rad u učionici, lijepo mišljenje o svojim učenicima, kolegama i nadređenim, te učenici ovih učitelja, imaju bolje ocjene i uspješniji su u školi. Učitelji koji zadovolje sve kriterije, imaju dobar preduvjet za dobar razvoj interpersonalnih odnosa unutar svih aspekata odgojno-obrazovnog procesa (Ivanek i dr., 2012). Isti autor komunikacijsku razrednu radnu klimu definiše kao poseban društveni odnos između učitelja i učenika, koji je ispunjen njihovim emocionalnim vezama, što dovodi do trajnog dobrog ishoda učenja uz održavanje dobrih emocionalnih odnosa sa drugima, a i sa samim sobom. Autori razlikuju dva tipa komunikacijske atmosfere, a to su: defanzivno-prijeteća, a druga podržavajuće- otvoreno- suradnička. U prvom tipu komunikacijske atmosfere, saučesnici se međusobno ocjenjuju, nadmeću, strateški vode, kontrolišu, ponašaju se bez empatije i puni su nepovjerenja jedni prema drugima. Podržavajuće-otvoreno- suradnički komunikacijski tip je tip u kojem se saučesnici spontano ponašaju, ravnopravno, sa mnogo empatije, puni su saradnje i međusobnog povjerenja (Brajša, 1994, prema Ivanek i dr., 2012). Slavica Šimić Šašić (2011) je integracijom literature, došla do zaključka da postoje tri komponente interakcije učitelj – učenik, a to su: poučavanje, rukovođenje i socijalno- emocionalni odnos, a svaka od ovih komponenti se sastoji iz većeg broja konstrukata. U radu Šimić Šašić (2011) naglašena je kombinacija govora, rasprave, individualnog poučavanja i drugih aktivnosti koje uključuju dva temeljna koraka: programiranje i interakciju, a sve to čini komponentu poučavanja. Sahlberg (2007, prema Šimić Šašić, 2011) kaže kako je najbitniji element kvalitetnog

poučavanja interakcija učenik- učitelj, a ona se ogleda u tome kako učenici reaguju na aktivnosti koje se tiču poučavanja.

Važan aspekt poučavanja je učiteljski stil poučavanja, a Grasha (1994, prema Šimić Šašić, 2011) definira pet stilova poučavanja. Prvi stil je *učitelj ekspert* koji ima znanje i stručnost te nastoji da zadrži status eksperta pokazujući zavidan nivo znanja, osiguravajući i kompetentnost svojih učenika. Drugi stil je *formalni autoritet*, koji naglašava status učitelja na osnovu njegovog znanja i učiteljske uloge. Učitelji sa ovim stilom fokusiraju se na postavljanje ciljeva, očekivanja i pravila ponašanja. Kada učitelj koristi *lični model*, on zapravo vodi svojim primjerom, naglašavajući ulogu direktnog posmatranja i praćenja modela. *Facilitator* je stil poučavanja koji se temelji na razvijanju sposobnosti učenika za samostalan rad, inicijativu i odgovornost, kao i na radu sa učenicima uz podršku i ohrabrenje. *Reprezentativni stil* je stil nastave u kojem učitelji imaju za cilj da razviju sposobnost učenika za samostalan ili timski rad, pri čemu se učitelji pojavljuju u ulozi nekoga kome se učenik može obratiti za pomoć. Wubbels i suradnici (1985, prema Šimić Šašić, 2011) razvili su model interakcije učitelj-učenik, a on se zasniva na dvije dimenzije: dimenzija utjecaja (dominantnost/submisivnost) i dimenzija blizine (suradnja/opozicija), koja je usmjerena na nivo saradnje i bliskosti učitelja i učenika. Na osnovu ove dvije dimenzije, utvrđeno je postojanje osam tipova učiteljskog ponašanja: vodstvo, razumijevanje, pomaganje/prijateljstvo, davanje slobode učenicima, nesigurnost, opominjanje, nezadovoljstvo i strogost, a iz ovih osam tipova učiteljskog ponašanja, proizilazi i osam tipova interpersonalnih odnosa između učitelja i učenika.

Činjenica je da odnos učitelj- učenik, treba da bude pun uzajamnog poštovanja i razumijevanja. Učenikovo poštovanje prema učitelju prepoznaje se u tome da učenik kroz postupke učitelja može da zaključi da je on profesionalan i da brine o napretku učenika, uz to, on efikasno planira i održava čas, te predano izvršava svoje zadatke. Obzirom da su učenici pojedinci sa svojim potrebama, nedvojbeno se nameće, da kao takvi zaslužuju poštovanje učitelja. Učitelj treba da izražava razumijevanje, pokazujući da razumije i cijeni stavove učenika o mnogim pitanjima i iskustvima.

Odnosi među učenicima

Rijavec (1997) kaže da se u pozitivnoj okolini učenici tretiraju kao kompetentne osobe koje su sposobne učiti i razumiju vrijednost učenja. Uspješan socijalni razvoj se odnosi na to da svaki učenik uspostavi odnose s drugim učenicima u razredu i da se osjeća pripadnikom razreda kao grupe. Odnos vršnjaka u razredu i njihova interakcija uveliko određuju ponašanje učenika, koje onda utiču na kreiranje odnosa u cijelom razredu, te je taj odnos jako važna karakteristika socio-emocionalne klime u razred. Svaki razred je jedinstvena okolina, u kojoj se učenici socijalizuju, dijele i stvaraju nova iskustva, koja im pomažu, kroz odgojno- obrazovni kontekst stvaranje jedinstvene ličnosti. Pripadnost razredu je jedna od glavnih olakšica na putu ka postizanju što boljeg školskog uspjeha. To je potvrđeno i kroz Maslowljevju hijerarhiju potreba (1943), koja kaže da je potrebno zadovoljiti potrebu za pripadanjem, kako bi postigli samoaktualizaciju. Neizbježno je da samoaktualizacija bude ostvarena kroz konstantno i kontinuirano učenje i rad, koji može biti samostalni ili u zajednici, ali i kroz odnose i interakcije sa drugim ljudima, u ovom slučaju vršnjacima. Utjecaj na pojedince imaju i vrijednosti i norme koje su donesene unutar razreda. Postoje učenici koji nerado idu u školu, jer se osjećaju neprihvaćeno od strane vršnjaka, što dovodi do poteškoća u razvoju, stvaranju loše slike o sebi, te izolacije od drugih. Prema Domovićevoj (2003) mnoga istraživanja potvrđuju pozitivnu korelaciju između percepcije socio-emocionalne klime, motivacije za učenje i školskog uspjeha. Upravo zbog ove korelacije potrebno je da se učitelji usmjere na razumijevanje i shvatanje obilježja i odnosa u razredu. Ponekad učitelji trebaju da se stave u perspektivu učenika, te da na osnovu toga osmisle aktivnosti. Zajedničke aktivnosti vršnjaka, za rezultat mogu imati zdravu dinamiku u razredu. Veliki broj obrazovnih ciljeva je moguće postići isključivo grupnim radom. Desforjes (2001) ističe da kvalitetan grupni rad, može poboljšati školski uspjeh i povećati samopoštovanje kod učenika. Domović (2003) u svom radu ističe važnost razumijevanja i poistovjećivanja sa precpecijom, poimanjem i interpretacijom situacija u kojoj se učenici nađu. Objektivna realnost, ne mora da bude dominantni i precipirani doživljaj razreda. Doživljaj razreda je prožet individualnim karakteristikama učenika i stajalištima koja oni imaju. Najbitnije za svakog učenika je da se osjeća socijalno prihvaćenim, a ne odbačenim u razredu. Odbačenost može rezultirati agresivnim ponašanjem, što onda utiče na

stvaranje zatvorene klime u razredu. Zato je važno da učitelji prepoznaju ove probleme i rade s tim učenicima pojedinačno kako bi oni učenici koji se osjećaju izolirano mogli početi surađivati i integrirati se u razred. Važno je to prepoznati i djelovati na vrijeme. Učitelji bi trebali pokušati identificirati potrebe i informacije iza ponašanja pojedinih učenika, potrebno je razumjeti zašto učenici to čine te im pokušati pomoći kroz individualni dijalog. Svaki učitelj treba biti što profesionalniji u svom angažmanu s učenicima te nastojati da ima što prilagođeniji pristup svakom učeniku, jer je svaki učenik individua za sebe koja ima svoj tempo razvoja.

Karakteristike razreda

Učionica je mjesto za stvaranje socijalno- emocionalne atmosfere, u kombinaciji s karakteristikama učitelja i učenika, i važno je mjesto postignuća i napretka učenika. Nastava može imati vrlo pozitivan i motivirajući utjecaj na učenike ako postoji pozitivna socio- emocionalna klima koja za cilj ima iskorištavanje potencijala svih učenika. Krnjajić (2006) u svom radu ističe da utjecaj na socio- emocionalnu klimu ima veličina razreda, organizacija učionice, te prethodna iskustva učenika. Veličina razreda može značajno utjecati na socio- emocionalnu klimu u razredu, međutim, čak i u vrlo velikim razrednim grupama, ako postoji zdrava komunikacija, onda nema prepreka ka stvaranju zdrave socio- emocionalne klime u učionici. Najvažnija je organizacija samog časa i način na koji se čas izvodi. Ličnosti učitelja i učenika i metode koje učitelj koristi određuju organizaciju nastave. Na klimu u razredu, utjecaj imaju ponašanja učenika i njihova iskustva. Ta iskustva mogu biti različita, pozitivna ili negativna, kao npr. o ocjenjivanju i vrednovanju njihovog rada i sl. Iskustva koja učenici nose sa sobom su temelj njihovog ponašanja u razredu i formiranja razredne klime. Domović (2011) kroz svoj rad ističe kako je najadekvatnija organizacija razreda, ona koja ima otvorene razrede. Otvoreni razredi su orjentisani prema učenicima i potiču njihovu interakciju. U takvim razredima učenici mogu slobodno da se kreću, samostalno donose odluke o programu rada, o sadržaju, izboru didaktičkog materijala, uspostavljanju odnosa i aktivnosti. Ono što je tradicionalna praksa velikog broja razreda je orjentisanost ka učitelju, gdje je cijela organizacija kontrolisana od strane učitelja. Otvoreni razredi učenicima olakšavaju proces učenja i sticanja znanja, te ih to vodi ka većem i značajnijem akademskom uspjehu.

Organizacija učionice koja potiče na učenje

Način na koji je uređena učionica može napraviti veliku razliku, kako u smislu učenja tako i u pogledu sposobnosti učitelja da upravlja razredom (Stevens, 2018). Postavljanje stolova u redove jedan iza drugog, na primjer, otežava učitelju kretanje između redova, a učenici koji sjede straga mogu manje sudjelovati i postati nestašniji jer je teže pratiti njihovo ponašanje. Učionica u kojoj je vruće ili zagušljivo, na primjer, također može otežati koncentraciju kod djece, povećavajući šanse da se neće ponašati primjereno. Postoji nekoliko načina za stvaranje učionica koje su pogodne za učenje. Često kroz pokušaje i pogreške dolazi se do stvaranje okruženja pogodnog za učenje. Važno je biti kreativan i identificirati strategije koje su funkcionalne za određeni razredni kontekst. Strategije koje pomažu pri organizaciji funkcionalne učionice uključuju:

- Planiranje i upravljanje prostorom.

Odnosi se na osiguravanje dovoljno prostora između namještaja kako bi se učenici i učitelji mogli slobodno kretati po učionici u toku nastave ili nakon nastave, a posebno u hitnim slučajevima. Važno je da se sa učiteljevog mjesta moguće pratiti sve učenike.

- Isprobavanje novog rasporeda sjedenja.

Različiti rasporedi sjedenja, raspoređeni stolovi u skupine ili u krug ili u obliku slova U, mogu poboljšati sudjelovanje i olakšati upravljanje učeničkim ponašanjem. Raspored stolova u obliku slova U, na primjer, omogućuje veći kontakt očima, što olakšava učitelju da komunicira sa svakim djetetom, te mu olakšava praćenje dešavanja u razredu. Također povećava međusobnu interakciju djece i potiče sudjelovanje svih učenika.

- Osiguravanje urednosti u učionici.

Poticanje brige za okoliš i urednosti učionice. Ključna je uredna pohrana nastavnog materijala, te isticanje važnosti da učenici pospremaju učionicu poslije nastave i da drže svoje stolove urednim.

- Omogućavanje učenicima prostora za čuvanje svojih stvari.

Pravljenje ormarića za svakog od učenika, vješalice za jakne i kapute i dovoljno veliki prostor ispod stolova, potpomaže lakšu organizaciju učionice i kretanje kroz istu.

- Dekoracija zidova učionice.

Dopuštanje učenicima da njima interesantan sadržaj bude lako dostupan kroz dekoraciju učionice, bilo da se radi o prazničnim dekoracijama, posterima sa crtežima, nastavnim gradivom ili slično.

- Omogućavanje učenicima da ponesu biljke ili neke druge drage predmete. Ovakav korak potpomaže stvaranju ugodne atmosfere, kojoj doprinosi svaki učenik (Loukas, 2007).

Motivacija učenika kao faktor koji utiče na pozitivnu i poticajnu okolinu

Kyriacou (2001) kroz svoj rad ističe da je motivacija jako važan faktor razredne klime, te da se motivacija učenika dijeli na vanjsku, unutarnju motivaciju i na očekivanje uspjeha. Unutarnja motivacija se odnosi na ono što pokreće učenike iznutra, tj. njihova znatiželja i zanimanje za gradivo, želja za potizanjem većih kompetencija i prevazilaženje problema. Zbog toga učiteljeva je dužnost osmisliti aktivnosti koje će povećati zanimanje učenika, posebno ako stečeno iskustvo iz aktivnosti mogu da primijene u životu. Vanjska motivacija se odnosi na sudjelovanje učenika u aktivnostima, gdje ispunjavanje tog zadatka, vodi ka drugom cilju, npr. dobra ocjena, pohvala učitelja ili roditelja. Povećanje vanjske motivacije, može biti postignuto kroz povezivanje truda i uspjeha s opipljivim nagradama i povlasticama, te ukazivanje na korisnost, relevantnost i važnost aktivnosti za njihove potrebe. Očekivanje uspjeha kao dio motivacije se odnosi na stupanj u kojem učenici osjećaju da će uspjeti u određenoj aktivnosti. Veliki broj učenika neće dati sve od sebe u zadatku koji smatraju preteškim i za koji smatraju da neće uspjeti da ga riješe, te zbog toga je važno da su zadaci osmišljeni, da budu izazovni, te u skladu sa predznanjima i sposobnostima učenika. Bernaus i sur. (2009) kroz svoj rad ističu da je za uspješnu školu bitno kognitivno i afektivno sudjelovanje učenika u procesu učenja i kreiranju razredne klime, te je važno interakciju u razredu, interes i znatiželju poticati u smjeru nastavnog sadržaja.

Cilj školovanja je razvoj kompletne ličnosti učenika. Rijavec (1997) ukazuje na važnost tretiranja učenika kao kompetentnih osoba, koje imaju dovoljno sposobnosti da uče i razumiju vrijednost naučenog.

Na kraju, rezultati nedvojbeno ukazuju i potvrđuju važnost pozitivne i poticajne klime za cjelokupan odgoj i obrazovanje učenika. U središtu pozitivnog i poticajnog okruženja za učenje i poučavanje je kvalitetna komunikacija i interakcija, te osluškivanje želja, potreba i problema učenika, a kao rezultat pozitivnog i poticajnog okruženja javlja se samopuzdano dijete, koje je svjesno sebe, onoga što želi da postigne u životu, te njegovog ispravnog biranja puta ka ostvarenju svojih ciljeva.

ŠTA JE TO POZITIVNA DISCIPLINA?

Općenito, disciplina znači grupu pravila i propisa koji su temelj za funkcionisanje ustanova, organizacija, grupa ili pojedinaca u skladu sa postavljenim ciljevima i zadacima, dok se u razredu disciplina koristi kao mjera djelotvornog poučavanja i učenja (Spajić-Vrkaš i sur, 2019).

Što se tiče discipline kroz historiju ona je uvijek zavisila od onog koji tom disciplinom upravlja kao i od nekih vanjskih faktora kao što je npr. opće stanje koje vlada u školi ili društveni sistem koji vlada u državi, te kulturološki pogled na disciplinu.

Što se oblika tiče, poznata je tradicionalna disciplina, koja se temelji na bezuvjetnoj pokornosti učitelju, gdje učenik ima malo ili nimalo učešća u nastavnom procesu, osim ako to učitelj dozvoli. Ovakav oblik discipliniranja učenika, je skoro prevaziđen kao i uređenje države koje je donijelo taj oblik rada, mada se njegovi predstavnici, koji zastupaju ovakav način rada još uvijek mogu pronaći u pojedinim školama, iako kao iznimka. Loša strana ovog oblika što učenik gubi samopouzdanje i volju za samostalnim radom, kreativnost, spremnost da iskaže svoje mišljenje itd.

1920-ih u Sjedinjenim Američkim Državama, dolazi do nove ideje o obrazovanju roditelja, te novog pogleda na disciplinu proučavajući ljudsko ponašanje i odnos između obeshrabrenja i lošeg ponašanja (Nelsen, 2006). Nju je predstavio dr. Adler, koji je zagovarao odnos prema djeci s poštovanjem, ali je također vjerovao da razmaženost djece rezultira društvenim problemima i problemima u ponašanju te djece (Nelsen, Erwin i Duffy, 2007). Adlerovska teorija povezana je s praksom i uvjerenjem da svakom čovjeku treba dati potvrdu i učiniti da se osjeća značajnim, u međuvremenu prihvaćajući razvoj ličnosti kroz interakcije unutar porodice i škole (Nelsen i sur., 2007).

Rudolf Dreikurs, socijalni psiholog, primjenjivao je učenja i prakse Alfreda Adlera u svom radu unutar okruženja za učenje u zajednici (Nelsen, 2006.). Rudolf Dreikurs bio je učenik Alfreda Adlera i zalagao se za potrebu dostojanstva i međusobnog poštovanja u svim međuljudskim odnosima (Nelsen i sur., 2007). Dreikurov model društvene discipline podržao je filozofiju demokratije, načela ljudske jednakosti i uključio

socio-teleološki pristup Alfreda Adlera (Nelsen, 2006). Kao rezultat njihovih zajedničkih uvjerenja i teorija vezanih uz ljudsko ponašanje i razvoj djeteta, stvoren je pozitivan disciplinski pristup odgoju djece. Tehnike pozitivnog disciplinskog pristupa u učionici su uvedene u Beču početkom 1920-ih, u Sjedinjene Države donio je dr. Dreikurs kasnih 1930-ih. Dreikurs i Adler ljubazan i čvrst pristup poučavanju i roditeljstvu nazivaju „demokratskim“. Mnogi autori su svoj rad temeljili na radu dr. Adlera i dr. Dreikursa, među njima John Taylor, Lynn Lott, Jane Nelsen, Dr. Leona Eggert i drugi. Jane Nelsen je 1981. napisala i samostalno objavila knjigu po nazivom Pozitivna disciplina. Nelsen je također bio koautor serije knjiga o pozitivnoj disciplini s Lynn Lott: Pozitivna disciplina za tinejdžere, Pozitivna disciplina A-Z i Pozitivna disciplina u učionici (s H. Stephenom Glennom). U godinama nakon toga, pozitivna disciplina kao ideja i novi koncept modifikacije ponašanja, počinje biti zanimljivija i predmetom sve većeg broja istraživanja u području obrazovanja.

Prema Gfroerer, Nelsen i Kern (2013.) studija koju su 1995. proveli Baumeister i Leary, a koja je procjenjivala empirijsku literaturu temeljenu na psihološkim teorijama Rudolfa Dreikursa i Alfreda Adlera, pronašla je značajne dokaze koji povezuju pozitivnu disciplinu sa djetetovim ponašanjem. Studija je izvijestila o nalazima koji ukazuju na povezanost djetetove želje da osjeti pripadnost i temeljnog razvoja. Osjećaj pripadnosti učenika ima direktan utjecaj na nivo akademskog uspjeha, intrinzičnu motivaciju i ukupni razvoj u svim područjima (Gfroerer i sur., 2013).

Porodični odnosi, stil roditeljstva i iskustvo u školi imaju značajan utjecaj na razvoj djeteta (Gfroerer i sur., 2013.). Prema Gfroereru i sur. (2017.), rana društvena i emocionalna iskustva koja se stiču kod kuće i u školi uveliko utječu na način na koji se dijete razvija. Praksa pozitivne discipline pomaže u poučavanju roditelja i učitelja učinkovitim strategijama za izgradnju djetetovog samopuzdanja, pripadnosti i neovisnosti (Nelsen, 1999.).

Program pozitivne discipline je osmišljen kako bi mlade ljude naučio da postanu odgovorni, puni poštovanja, snalažljivi, korisni članovi svoje zajednice i da manifestuju i njeguju zdrave odnose (Nelsen, 2006). Prema članku Udruge Pozitivne Discipline „Šta je pozitivna disciplina?“, koji je izdat 2019. god pozitivna disciplina se

temelji na shvatanju da je ključna komponenta u rješavanju lošeg ponašanja praktikovanje međusobnog poštovanja i izbjegavanje kažnjavanja po svaku cijenu. Pozitivna disciplina za cilj ima podučiti ljude važnim društvenim i životnim vještinama, na način koji je ohrabrujući kako za djecu, tako i za odrasle. Pozitivna disciplina je temelj za shvatanje da disciplina može biti naučena i da disciplina poučava.

Pozitivna disciplina za cilj ima da pronađe rješenja umjesto fokusa na posljedice, zajedničko rješavanje problema i pomoć djeci u donošenju odluka u vezi s rezultatima vlastitih izbora (Nelsen, 2019.). Jedan primjer prakse pozitivne discipline je korištenje pitanja iz radoznalosti (šta, kako i zašto). Pitanja iz radoznalosti pomažu djeci procesuirati iskustvo, događaj ili posljedicu kako bi mogli donijeti vlastite zaključke i učiti iz svojih grešaka, što uključuje kognitivni i socioemocionalni razvoj (DeLorenzo & Nelsen, 2010). Kognitivna kontrola je nužna, posebno u vremenu kada je dostupnost informacija velika, te potreba za vaganjem i odlučivanjem raste. Ova vještina kognitivnog razvoja značajna je za sposobnost samoregulacije i procesuiranje emocija bez fizičkih reakcija koje se smatraju neprikladnim ili impulzivnim (Diamond & Amsos, 2008.).

Bronson i Merryman (2009) navode da je manja vjerovatnoća da će djeca razviti snažan osjećaj za inicijativu kada roditelji i učitelji provode previše vremena u predavanjima. Govoriti djeci šta da rade i kako da razmišljaju može spriječiti djecu da pogriješe i tako izgube priliku za učenje (Bronson & Merryman, 2009.). Pitati djecu šta, kako i zašto ih uči šta da misle, a ne kako da misle (DeLorenzo & Nelsen, 2010.). Djeca će razviti vještine razmišljanja, prosuđivanja, sposobnosti rješavanja problema kada im odrasli postavljaju pitanja iz radoznalosti.

Dio korištenja pozitivne discipline kao sredstva korigovanja neželjenog ponašanja je sama prevencija situacija u kojima se mogu pojaviti neželjena ponašanja. Prema Smithu i Lambertu (2008), u terenskim istraživanjima u kojima su učitelji bili usredotočeni na najproblematičnije učenike deset uzastopnih dana, gdje je učitelj s njima obavljao privatne razgovore koji su imali za cilj prevenciju nepoželjnih ponašanja, uočeno je poboljšanje u ponašanju. Slično, Wlodkowski (1983) je proveo studiju temeljenu na implementaciji ovog koncepta i izvijestio o 85% povećanju suradničkog i primjerenog ponašanja učenika u učionici.

Razlika između pozitivne i negativne discipline

Pristup negativne discipline temelji se na kazni. Negativna disciplina koristi mjere koje su usmjerene na tjelesno ili emocionalno ozljeđivanje djece kao način zaustavljanja lošeg ponašanja, kažnjavanja i sprječavanja lošeg ponašanja u budućnosti. To uključuje tjelesno ili fizičko kažnjavanje, kao i emocionalno kažnjavanje, koje ima za cilj posramiti djecu (Mikas, 2012). Pozitivna disciplina usredotočuje se na disciplinu, a ne na kaznu. Ima za cilj poučavanje da djeca razumiju i slijede društvena pravila, kako unutar učionice tako i izvan nje, bez korištenja fizičkog ili emocionalnog nasilja. Naglašava poučavanje djece da rade stvari kako treba, a ne da ih kažnjavaju za loše. Cilj je poticati samodisciplinu i međusobno poštovanje unutar nenasilne i brižne okoline (Palekčić, 2005). Pristup pozitivne discipline ukorijenjen je u poštivanju ljudskih prava. Kao temeljno polazište uzima se to da djeca imaju pravo na sigurno školsko okruženje, bez nasilja. Cilj je izgraditi kulturu u kojoj vladaju ljudska prava u kojoj su svi, i učenici i učitelji, zaštićeni od kazni i prema njima se postupa dostojanstveno i sa poštovanjem (E. Durrant, 2007). Pozitivna disciplina naglašava osnaživanje djece, a ne stavljanje u fokus njihovih slabosti, te koristi pozitivno potkrepljenje za poticanje njihovog pozitivnog ponašanja. To uključuje davanje djeci jasnih smjernica o tome koje je ponašanje prihvatljivo i zatim ih podržavati dok se uče pridržavati tih smjernica.

Ključni koncepti pozitivne discipline uključuju (Nelsen, 2006) :

- Uzajamno poštovanje. Odrasli kroz tretiranje odraslih i djece pokazuju kako se treba ponašati. Poštujući druge, oni potiču djecu na poštovanje drugih.
- Identificiranje razloga i uvjerenja iza ponašanja. Djeca obično imaju razloge za ponašanje na određeni način. Pristup ima za cilj razumjeti i rješavati ta temeljna uvjerenja i motivacije, a ne samo mijenjanjati ponašanja.
- Učinkovita komunikacija i rješavanje problema. Odgajatelji postavljaju pitanja, saslušaju učenike, te izlože posljedice. Učitelji razgovaraju sa učenicima, te tako slušaju njihove probleme, pronalaze rješenja za iste, te pružaju učenicima priliku za razvoj vještina neophodnih za rješavanje problema.
- Disciplina koja poučava. Naglasak je na poučavanju djece poželjnom ponašanju, umjesto kažnjavanja lošeg.

- Ohrabrenje umjesto pohvale. Primjećivanje truda i napretka, a ne samo pohvala uspjeha; time se gradi dugoročno samopoštovanje i osnaživanje

IMPLEMENTACIJA POZITIVNE DISCIPLINE U RAZREDU

Mnogi su razlozi koji govore u prilog implementacije pozitivne discipline u razredu. Jedan od njih je da pozitivna disciplina u školama može igrati ključnu ulogu u stvaranju pravednijeg i humanijeg društva. Djeca u odraslima vide modele ponašanja, te stoga ako djeca vide odrasle da koriste fizičko ili psihičko nasilje, onda oni uče da je nasilje prihvatljivo i vjerojatnije je da će koristiti nasilje protiv drugih (Woolfolk, 2008). Škole imaju važnu ulogu u usmjeravanju, ispravljanju i socijalizaciji djece na putu prema prihvatljivim ponašanjima. Korištenje pozitivnih, a ne negativnih pristupa disciplini poučava djecu poštivanue ljudskih prava i pruža im pozitivne modele ponašanja. Pozitivna disciplina potiče dječiju samokontrolu, poučava ih odgovornosti i pomaže im da donesu promišljene odluke (E. Durrant, 2007). Drugi razlog je taj što pristup pozitivne discipline olakšava poučavanje dugoročno. Poučavajući samokontrolu, pomažući djeci da shvate što se od njih očekuje i pružanje potrebnih vještina, pozitivne tehnike discipliniranja omogućuju djeci da moderiraju vlastito ponašanje. To znači da učitelji moraju trošiti manje vremena i truda na ispravljanje dječjih nedoličnih ponašanja. Ovo zahtijeva stvaranje klime u kojoj vladaju povjerenje, te međusobno pomaganje svih učesnika nastavnog procesa u razumijevanju jedni drugih. Promjena nije laka, jer je tradicionalno viđenje discipline postalo prihvatljivi dio odgoja i obrazovanja, te promjena ovog pristupa zahtijeva potpuno preusmjeravanje odgojno- obrazovnog pristupa. U najvećem broju slučajeva, odgajatelji će podnijeti teret promjene, jer će jednu vrstu ponašanja morati zamijeniti drugom vrstom. Za uspješnu promjenu, potrebna je saradnja svih učesnika nastavnog procesa. Na putu ka promjeni neophodno je u proces uključiti roditelje ili staratelje. Mala je vjerovatnoća uspjeha, ukoliko su djeca u školi izložena jednoj vrsti ponašanja, a kod kuće vlada potpuno drugačija atmosfera. Škole trebaju raditi s roditeljima i starateljima kako bi se osigurala dosljednost između atmosfere u školi i atmosfere u kući, te im pružiti neophodne informacije i naučiti ih osnovnim alatima za sprovedbu pozitivne discipline kod kuće.

Pristup pozitivne discipline temelji se na nekoliko obrazovnih načela. Istraživači (E. Durrant, 2007; Nelsen, 2006; Nelsen i Gfroerer, 2017; Desferges, 2001; Wang i sur, 1990; Resnick, 1997; Jakušić, 2006) su napravili listu načela na kojima se temelji pozitivna disciplina:

- **Holistički pristup:** Pristup koji se temelji na stajalištu da su svi aspekti dječijeg učenja i razvoja međusobno povezani. Na primjer, razumijevanje socijalnog razvoja djece pomaže razumjeti zašto se njihovo ponašanje i nivo motivacije mijenja. Pristup pozitivne discipline temelji se na razumijevanju veza između individualnog razvoja, učenja, ponašanja i nastavnih postignuća i porodičnih odnosa.

- **Snaga:** Pristup koji se temelji na pretpostavci da sva djeca imaju snagu, sposobnosti i talente, a ima za cilj naglasiti njihove sposobnosti, napore i napredak. Na greške se ne gleda kao na neuspjehe, već kao na priliku za učenje i rast. Uzima u obzir razvojne faze djece, te odgovarajuće načine discipliniranja u skladu sa tim fazama.

- **Konstruktivnost:** Pozitivna disciplina naglašava ulogu roditelja ili staratelja u izgradnji samopoštovanja i samopouzdanje učenika, razvijanje neovisnosti i njegovanje njihovog osjećaja samoefikasnosti. Umjesto kazne za greške i neuspjehe, učitelj objašnjava, demonstrira i modelira koncepte i ponašanja koji su poželjni. Umjesto pokušaja kontrole ponašanja učenika, učitelj ih nastoji razumjeti i usmjeriti u pozitivnom pravcu.

- **Inkluzivnost:** Pozitivna disciplina poštuje dječije individualne razlike i jednaka prava. Sva djeca koja su dio obrazovnog procesa, imaju pravo na isti standard obrazovanja. U pozitivnoj disciplini, naglasak je na isticanju individualnih potreba djece, snaga, društvenih vještina i različitih stilova učenja, a u skladu sa maksimalnim mogućnostima škole. Ovo se odnosi na identificiranje i razumijevanje izazova učenja, pronalaženje načina za učinkovito poučavanje svakog djeteta i prilagođavanje okruženje u učionici kako bi se osigurao maksimalan uspjeh svakog pojedinca.

- **Proaktivnost:** Fokus je na pomaganju djeci da njihov uspjeh bude dugoročan, a to se odnosi na razumijevanje korijena poteškoća u ponašanju i formiranje strategija koje će pomoći učenicima da problemi budu dugoročno riješeni.

- **Participacija:** Djeluje na principu da su djeca više zainteresovana za učenje kada se osjećaju dijelom procesa učenja. Pozitivna disciplina uključuje učenike u donošenje odluka. Umjesto sile i kontrole, ovaj pristup traži mišljenja i perspektive učenika te ih uključuje u stvaranje razrednog okruženja koje podržava učenje. Na taj način, pozitivan disciplinski pristup dovodi u pitanje mnoge načine na koje škole često pristupaju nastavi. To zahtijeva preispitivanje mnogih pretpostavki o tome kako poučavati i odnositi se prema djeci. Kada se čini da se učenik loše ponašao, prvi izazov je razumjeti

razloge djetetova ponašanja i procijeniti da li ponašanje zapravo zaslužuje disciplinski odgovor. Često loše ponašanje proizlazi iz faktora koji su izvan djetetove kontrole, kao što su, na primjer, frustracije radi kašnjenja javnog prijevoza, te discipliniranje djeteta neće eliminirati ponašanje. Drugi razlog zbog kojeg djeca donose loše odluke je zbog pogrešnih uvjerenja. Na primjer, ponekad se djeca ne trude stići na vrijeme u školu jer nemaju uvjerenje da je tačnost važna, te je važno promijeniti takva uvjerenja.

- Razumijevanje ponašanja djece. Ponašanje je razumljivo i svrhovito. Učenici rade ono što rade jer za to imaju određeni razlog, čak i ako učitelj ne razumije šta je to. Važno je probati i vidjeti svijet iz perspektive učenika i razumjeti probleme koji mogu utjecati na to kako se oni ponašaju u razredu. Učitelj se mora zapitati imaju li poteškoća u učionici ili izvan nje, i šta to tačno može biti uzrok problema. Tek tada učitelj može početi odgovarati na ponašanje mudro, samouvjerenno i učinkovito.

Kada učitelji pokušavaju razumjeti zašto se dijete ponaša na određeni način, pomažu pitanja (Doyle, 1980; E. Durrant, 2010; E. Durrant, 2007; Nelsen, 2006):

- Postoji li problem s predmetnim materijalom ili pristupom? Djeca se ponekad loše ponašaju, jer im je zadatak pretežak ili prelagan, jer im je dosadno, jer nastavna metoda ne odgovara učenikovom stilu učenja, ili zato što su učiteljeva očekivanja nejasna ili nerazumana.

- Je li dijete emocionalno motivirano? Djeca se često ponašaju kako bi postigla specifični cilj, kao što su privlačenje pažnje, osjećaj moći i kontrole, ili kao reakcija na stvarnu ili zamišljenu povredu ili nepravdu. Djeca se također ponekad loše ponašaju jer je to njihov način izbjegavanja zadataka u kojima se boje da neće uspjeti ili da prikriju svoj osjećaj neadekvatnosti.

- Odražava li ponašanje probleme u školi? Na primjer, djeca koja su maltretirana ili su doživjela neku vrstu viktimizacije ili traume u školi postaju uplašena, tjeskobna i povučena. Neki mogu maltretirati ili povrijediti druge kao način suočavanja sa svojim emocijama ili da se osjećaju bolje.

- Odražava li ponašanje lične probleme ili probleme kod kuće? Puno djece se mora nositi s golemim emocionalnim izazovima kod kuće i oni ih ne ostavljaju kod kuće, već ih nose u školu. Djeca se ponekad ne ponašaju adekvatno jer misle da će tako riješiti problem kod kuće, to može biti bolest jednog od članova porodice, sukob u porodici,

trauma ili zlostavljanje. Mnoga djeca koja maltretiraju druge su maltretirani kod kuće ili napadaju druge kao način rješavanja negativne emocije nastale zbog porodičnih problema. Djeca također mogu postati tiha ili povučena, teško se slažu s drugima ili im je teško koncentrisati se i baviti se učenjem.

- Odražava li ponašanje društveno- ekonomska pitanja? Gladna djeca, na primjer, teško se koncentrišu i imaju tendenciju da postižu niže rezultate nego djeca koja su dobro uhranjena. Gdje djeca imaju veliku odgovornost kod kuće, kao što je obavljanje mnogih kućanskih poslova, briga o drugima, mogu biti umorna, imati poteškoća s završavanjem zadaće, kasniti u školu ili biti često odsutna. Prenapućenost, buka u kući također mogu spriječiti djecu da završe zadaću. Vrlo siromašna djeca mogu imati problema priuštiti si prijevoz do škole ili knjige i sveske.

- Postoji li problem medicinske ili biološke prirode? Loše ili depresivno raspoloženje, na primjer, utječe na ponašanje djece. Za djecu je normalno da povremeno zaboravljaju domaću zadaću, da sanjare u toku nastave ili se uznemire, ali ako su to stalni problemi onda oni mogu biti povezani sa poremećajem pažnje (ADD), koji se ponekad naziva i deficitom pažnje/ poremećaj hiperaktivnosti (ADHD). Djeca koja se bore s čitanjem i pisanjem mogu imati disleksiju, što utječe na način na koji mozak prepoznaje i obrađuje simbole, ili neke druge poteškoće u učenju. Problemi sluha i vida također mogu doprinijeti lošem ponašanju.

Stvaranje okruženja u učionici koje potpomaže sprovedbu pozitivne discipline

Prvi korak u sprovedbi pristupa pozitivne discipline je stvaranje razrednog okruženja koje potpomaže pozitivnu disciplinu. Učinkovito upravljanje učionicom i sama organizacija iste može pomoći u stvaranju okruženja i prostora koji pogoduje pozitivnoj disciplini. To također čini poučavanje lakšim i manje stresnim. Postoji nekoliko stvari koje učitelji mogu učiniti kako bi sprovedba pozitivne discipline bila lakša (Doyle, 1980; E. Durrant, 2010; E. Durrant, 2007; Nelsen, 2006):

- Potrebno je uspostaviti osnovna pravila. Uspostava pravila se ogleda u postavljanju pravila razreda s učenicima na početku godine. Pravila se mogu ponovno formulisati na početku sljedeće školske godine. Važno je da svi razumiju logiku iza

svakog pravila. Bitno je staviti pravila na vidno mjesto, gdje ih svi mogu vidjeti ili svakom učeniku dati jedan primjerak istih. Mogu se čak pretvoriti u sporazum ili ugovor, tražeći od svakog učenika da potpiše primjerak.

- Nužno je da učitelj bude ozbiljan i dosljedan u provedbi pravila. Pravila bi se trebala odnositi jednako na sve u razredu. Ovo je ključan moment u stvaranju odnosa i povjerenja između učitelja i učenika. Važno je svaku disciplinsku mjeru provoditi čvrsto i dosljedno, ali pošteno. Ako se napravi iznimka, razgovarati o tome s učenicima i objasniti im svoje razloge.

- Potrebno je da je učitelj fokusiran na izgradnju odnosa. Stvaranje prilike za razgovor i slušanje, dakle upoznavanje svakog djeteta. Djeca koja se osjećaju cijenjena neće imati potrebu da traže pažnju na neprikladan način. Ključ je izgradnja odnosa u kojem se učenici osjećaju poštovano, da ih se razumije i da ih se prihvata takvim kakvi jesu. Važno je postavljanje temelja za otvoreni komunikacijski kanal.

- Preporučljivo je da učitelj bude u što većoj mjeri profesionalan. To podrazumijeva da će učitelj doći 10 minuta ranije na čas kako bi imao vremena da izvrši kvalitetnu pripremu časa. Važna je temeljita priprema za čas, te biti samokritičan: ako nešto nije funkcionalno ili gradivo nije dobro naučeno, bitno je razmisliti o razlozima zašto je to tako, te se potruditi da bude bolje i kvalitetnije sljedeći put.

- Nužno je provjeriti nastavni materijal i pristup. Ta provjera se odnosi na relevantnost onoga što učitelj radi. Važno je omogućiti učenicima priliku da vježbaju svoje vještine. Također, treba raditi na obezbjeđivanju kooperativnog okruženja za učenje u kojem učenici uče kako raditi zajedno.

- Treba biti inkluzivan. Inkluzivnost se odnosi na razgovor sa svakim djetetom i uključivanje u aktivnosti na nastavi. Korištenje materijala, slika, muzike, plakata, časopisa koji podražavaju raznolikost razreda tako da se niti jedan učenik ne osjeća izostavljenim. Stvaranje prilika za raspravu i otvaranje tema vrijednost razlika među učenicima, uključujući njihovu kulturu, jezik, vjeru, spol i dob. Tako će učenici biti potaknuti da slušaju i poštuju drugog i drugačijeg.

- Važno je da učitelj da svim učenicima priliku da uspiju. Učenici koji se osjećaju pozitivno u vezi sebe i svoje sposobnost da uspiju ujedno uče i bolje se ponašati. Učitelji ponekad čine stvari koje mogu obeshrabriti djecu, a da toga nisu ni svjesni. Na primjer, pohvala samo onih učenika koji dobijaju vrlo visoke ocjene, što obeshrabruje

učenike sa lošijim školskim uspjehom, te to utiče na trud koji ulažu za postizanje boljih ocjena. Važno je nagraditi djecu kad daju najbolje što mogu, umjesto da se učitelj usredotočuje na njihov uspjeh, koji je baziran na usporedbi sa uspjehom drugih učenika. Potrebno je izbjegavati favoriziranje, te pažnju usmjeriti na postignuća svih učenika.

- Nužno je dopustiti učenicima da preuzmu odgovornost. Kad su djeca uključena u izradu pravila, vjerojatnije je da će ih slijediti i prihvatiti odgovornost za svoje postupke. Omogućavanje učenicima prostora da budu odgovorni je jako važna karika u uspostavljanju pozitivne discipline. Praktična promjena može biti pravljenje dijagrama odgovornosti učenika, te davanje svakom učeniku odgovornost za nešto. Važno je da postoji odgovorna osoba za svaki događaj u razredu, tako se razvija osjećaj vlastite vrijednosti kao i sposobnost da učenici preuzmu odgovornost za sebe i svoju zajednicu.

- Preporučljivo je identificiranje i korištenje izvora stručne pomoći. Postoje mnoge web stranice, koje će, na primjer, dati detaljne informacije o pozitivnoj disciplini. Web stranice gdje se raspravlja o problemima, idejama uz strategije za prevazilaženje istih, sa ljudima koji imaju iste ili slične probleme. Ukoliko imaju posebne probleme, kao što su emocionalni problemi, prepreke u učenju ili problemi kod kuće, važno je razgovarati sa stručnjacima koji bi mogli biti od pomoći, kao što su psiholozi, socijalni radnici ili pedagozi.

- Ključno je fokusirati se na pozitivne stvari. Važno je izgraditi dječije samopouzdanje i podržavati pozitivno ponašanje. Tako će se potaknuti vjerovatnoća da će djeca to ponašanje ponavljati. Uz to je važno i objasniti kako njihovo pozitivno ponašanje može pridonijeti u stvaranju sigurnog i brižnog okruženja.

- Odrasli treba da budu dobar primjer djeci. Djeca uče po modelu, promatrajući odrasle oko sebe. Ako se odrasli redovno ponašaju agresivno, tada mogu na isti način reagovati i djeca prema drugima. Modeliranje pozitivnog ponašanja se odnosi na praktikovanje ponašanja koja se očekuju od djece kao što su ljubaznost, strpljivost i tolerancija.

- Važno je da učitelj sasluša prije nego osudi. Postavljanje pitanja kako bi se saznalo zašto su se djeca loše ponašala ili nisu završila domaću zadaću. Važno je saslušati dječja objašnjenja; oni mogu imati dobre razloge zašto ne rade domaću zadaću, kao što su npr. uslovi kod kuće i sl.

- Fokus treba da bude na ponašanju, a ne na ličnosti djeteta. Ako dijete razbije prozor dok igra fudbal, važno je ne dopustiti da ljutnja utiče na procjenu. To što je učenik pogriješio ne čini ga lošom osobom. Nije uredu osuđivati dijete ili ga nazvati pogrđnim imenima. Važno je fokusirati se na ponašanje i ono što treba biti učinjeno da to ponašanje bude ispravljeno. Djeca često donose loše odluke i moraju dobiti priliku da uče iz svojih grešaka.

- Nužno je njegovati međusobno poštovanje prava. Djeca će vjerojatnije poštovati prava drugih ako se poštuju njihova prava. Škole bi uvijek trebale poštivati ljudsko dostojanstvo i tjelesni integritet kako odraslih tako i djece. Neka ponašanja su neprihvatljiva i neprimjerena kako za odrasle, tako i za djecu.

(Doyle, 1980; E. Durrant, 2010; E. Durrant, 2007; Nelsen, 2006)

Istraživanja koja potvrđuju efikasnost pozitivne discipline

Prije samog odgovora na pitanje efikasnosti pozitivne discipline, potrebno je iznijeti probleme s kojima se suočavaju učitelji u toku nastavnog procesa. Istraživanja Howes i sur. (2003) pokazuju da učitelji, u prosjeku, za vrijeme časa interveniraju 16 puta kako bi održali disciplinu, dok Veenman (1984) pokazuje da učitelji početnici navode disciplinu kao svoj glavni problem. Chu (2012) navodi da su najčešći disciplinski problemi: ometanje rada (48%), nepoštivanje drugih učenika, učitelja i opreme (23%), nepažnja (17%) nedostatak odgovornosti i motivacije (15%).

Nakon razulata do kojih se došlo u navedenim studijama, nedvojbeno je važno uspostavljanje pozitivne discipline, kako bi se nepoželjne situacije u učionici svele na minimum. Studije koje vrše evaluaciju primjene tehnika pozitivne discipline pokazale su da alati pozitivne discipline daju značajne rezultate.

Studija programa edukacije za roditelje i učitelje usmjerena na roditelje i učitelje učenika s neprimjerenim ponašanjem koji su implementirali alate pozitivne discipline pokazala je statistički značajno poboljšanje ponašanja učenika u školama programa u usporedbi s kontrolnim školama. (Nelsen, 1979). Studije (Resnick i sur., 1997.; Battisich, 1999.; Goodenow, 1993.) su pokazale da povećanje percepcije učenika da su dio školske zajednice smanjuje učestalost društveno rizičnog ponašanja (kao što su emocionalni stres i suicidalne misli, konzumiranje cigareta, alkohola i marihuane; i

smanjenje nasilnog ponašanja) te povećanje akademskog uspjeha. Također postoje značajni dokazi (Kellam et al, 1998.; Battisch, 1999.) da poučavanje mlađih učenika socijalnim vještinama povećava vjerojatnoću višeg uspjeha u školi i manjeg javljanja problematičnih ponašanja.

Brojne studije (Aquilino, 2001.; Baumrind, 1991.; Jackson et al, 1998.; Simons, Morton et al, 2001.) pokazuju da tinejdžeri koji svoje roditelje doživljavaju i kao ljubazne i pune ljubavi, ali sa jasnim zahjevima i očekivanjima, imaju manji rizik za pušenje, korištenje marihuane, konzumiranje alkohola ili ispoljavanja nasilnog ponašanja. Druge studije (Cohen, 1997; Deslandes, 1997; Dornbusch i sur., 1987; Lam, 1997) povezuju tinejdžersku percepciju stila roditeljstva (ljubazan i čvrst nasuprot autokratskom ili permisivnom) s poboljšanim akademskim uspjehom. Browning i sur (2000.) su kroz svoje istraživanje došli do zaključaka da razgovor o problemima u učionici, te primjena tehnika pozitivne discipline, dovodi do značajnog smanjenja nepoželjnih ponašanja.

Quail i Ward (2020) proveli su sistemski pregled istraživanja koja podupiru mogućnosti nenasilnog discipliniranja djece. Došli su do rezultata da su mnoge tehnike potkrijepljene nalazima istraživanja. U kombinaciji s kvalitetnom i otvorenom komunikacijom, nenasilni disciplinski alati učinkoviti su za rješavanje djetetovog problematičnog ponašanja, emocionalne disregulacije i podučavanja primjerenog ponašanja. Analiza rezultata pokazuje i dodatne prednosti primjene pozitivne discipline, koje uključuju povećani školski angažman, poboljšano samopoštovanje i neovisnost, bolju samoregulaciju i nižu stopu depresije, samoubojstva, zlouporabe opojnih droga, seksualnog rizičnog ponašanja, poremećaja ponašanja, agresije i kriminala kod djece koja su odrastala uz tehnike i primjenu pozitivne discipline.

Campbell (1995) kroz svoja istraživanja pokazuje da učenici koju su učili socijalne vještine na početku školovanja, imaju smanjen rizik od agresivnog ponašanja. Kada su učitelji u prvim razredima djecu podučili kako surađivati i raditi u grupama, uz poštovanje sviju i primjenu tehnika pozitivne discipline, nivo agresivnosti u razredu je opao.

Danas postoje mnoga longitudinalna istraživanja koja se trenutno provode, a za cilj imaju utvrđivanje efekta korištenja tehnika pozitivne discipline, kako u školi, tako i kod kuće.

Dvije institucije koje imaju najveći utjecaj na cjelokupni razvoj djeteta su porodica i škola. Zbog važnosti uloge koju one igraju u životu svake jedinice, potrebno je istima pružiti potrebnu edukaciju, te podršku kako bi dali priliku svakom pojedincu da dostigne svoj puni potencijal. Upravo kroz rezultate dosadašnjih istraživanja na polju pozitivne discipline, vidljivi su pozitivni efekti koje primjena pozitivne discipline ima kako na djecu, tako i na roditelje i učitelje.

ZAKLJUČAK

Stvaranje pozitivne i poticajne okoline za učenje i poučavanje djece ima ključni utjecaj na proces odgoja i obrazovanja djeteta. Kroz stvaranje takvih uslova, stvara se i djetetov lični prostor koji ima komunikacijsku i zaštitnu funkciju. Za kreiranje takvog okruženja, potrebna su davanja maksimuma roditelja i učitelja, a sve s ciljem stvaranje uslova u kojima će dijete postići najbolje rezultate u skladu sa svojim mogućnostima. Kada je riječ o pozitivnoj i poticajnoj okolini u školi, baza za stvaranje iste je učitelj i njegovo upravljanje razredom. Ono je povezano sa kompetencijama učitelja, ali i sa ličnošću učitelja, te njegovim stilom upravljanja razredom i uspješnosti korištenja istog. Ništa manje važan je i odnos sa vršnjacima. Osjećaj povezanosti i pripadnosti, doprinosi osjećaju zaštićenosti, te većem akademskom uspjehu. Učenici koji odrastaju uz roditelje koji imaju autoritativnan stil roditeljstva, imaju više šanse i prostora za napredak.

Pozitivna disciplina objedinjuje sve navedene faktore. Ona uči roditelje, učitelje i učenike socijalne vještine, potpomaže izgradnju osjećaja zajedništva, te sve to temelji na međuljudskom poštovanju. Pristup pozitivne discipline može igrati ključnu ulogu u stvaranju sigurnijih škola, gdje se poštuju prava i dostojanstvo djece i gdje svi bivaju spremni za ostvarenje svog punog potencijala.

Pristup pozitivne discipline odbija korištenje nasilja kao odgojnog i obrazovnog sredstva. Umjesto toga, fokusira se na ponašanja djece. Umjesto da ostvaruje dobro ponašanje kroz strah i kaznu, učitelj ima ulogu mentora i vodiča. Pristup pozitivne discipline ne podržava samo dječiji potpuni razvoj, nego i poboljšava okruženje u kojem nema straha, a djeca se uče samodisciplini, uz zadovoljstvo i angažman tokom učenja. Davanjem jasnih uputa kako ostvariti i implementirati pozitivnu disciplinu, roditeljima i nastavnicima se daju konkretne informacije, koje će za rezultat imati društvo u kojem vladaju samopouzdana ljudi, ljudi puni poštovanja, podrške, koji znaju da komuniciraju, znaju da izraze svoje želje i potrebe, te ljudi koji znaju da slušaju.

LITERATURA:

- Adelman, H.S., & Taylor, L. (2005). Classroom climate. In: Lee, S. W., Lowe, P. A., Robinson E. (Eds.). *Encyclopedia of School Psychology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Andrilović, V., Čudina-Obradović, M. (1996). *Psihologija učenja i nastave*. Školska knjiga Zagreb.
- Aquilino, W.S., Supple A.J. (2001), Long term Effects of Parenting Practices During Adolescence on Well-Being Outcomes in Young Adulthood. *Journal of Family Issues*, Vol 22 (3) 289-308,
- Bašić, S. (2009). *Disciplina i autoritet. Stvaranje i održavanje poticajne nastavne klime*, Zagreb školska knjiga
- Battistich V., (1999) Assessing Implementation of the Child Development Project. Paper presented at the meeting on Implementation Research in School - Based Models of Prevention and Promotion, Pennsylvania State University, State College. PA October 1999.
- Battistich, V., and Horn, A. (1997). The relationship between students' sense of their school as a community and their involvement in problem behaviors. *American Journal of Public Health* 87 (12).
- Baumrind, Diana. (1991) The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, Vol 11(1), 56-95 Feb 1991.
- Bernaus, M., Gardner, R. C., i Wilson, A. (2009). Teachers' motivation, classroom strategy use, students' motivation and second language achievement. *Porta Linguarum* , 25-36
- Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj*. Zagreb: Naklada Slap
- Bronson, P., & Merryman, A. (2009). *NurtureShock*. New York, NY: Hachette Book Group.
- Brophy, J. (2011) *Teaching*. Geneva: International Bureau of Education; Brussels: International Academy of Education.

- Browning, Louisa; Davis, Barbara; Resta, Virginia. (2000) What do you mean "think before I act"?: Conflict resolution with choices. *Journal of Research in Childhood Education*. Vol 14(2), 232-238.
- Bruner, Dž. (1976). Proces obrazovanja. *Pedagogija*, br. 2-3, 273-321.
- Campbell, Susan (1995) Behavior Problems in Preschool Children: A Review of Recent Research. *J. Child Psychol Psychiat.* 36(1):113-149
- Chu, M. (2012). Observe, Reflect, and Apply: Ways to Successfully Mentor Early Childhood Educators. *Dimensions of Early Childhood*, 40(3), 20-29.
- Cohen, D.A., and Rice, J. (1997). Parenting styles, adolescent substance use and academic achievement. *Journal of Drug Education*, 27(2) 199-211.
- Crnjaković, B., Stojiljković, S., Todorović, J. (2008). Vaspitni stil roditelja i lokus kontrole adolescenata. *Nastava i vaspitanje*, Vol. 57, br. 4, 514-529.
- DeLorenzo, C. & Nelsen, J. (2010). Curiosity Questions. *Montessori Life: A Publication of The American Montessori Society*, 22(3), 26-27.
- Desforjes, C. (ur.) (2001). *Uspješno učenje i poučavanje – Psihološki pristupi*. Zagreb: Educa
- Deslandes, R. Royer, E. and Turcotte, D. (1997) School achievement at the secondary level: Influence of parenting style and parent involvement in schooling. *McGill Journal of Education*, 32, 191-207
- Diamond, A., & Amso, D. (2008). "Contributions of Neuroscience to Our Understanding of Cognitive Development," *Current Directions in Psychological Science*, vol.17, no.2, pp. 136-141.
- Đigić, G. (2013). Ličnost nastavnika i stilovi upravljanja razredom.
- Domović, V. (2003). *Školsko ozračje i učinkovitost škole*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Domović, V. (2011) Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja. U: Vizek-Vidović, V. (Ur.), *Učitelji i njihovi mentori*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- Dornbusch, S., Ritter, P., Leiderman, P.H., Roberts D.F., and Fraleigh, M. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58, 1244-1257.
- Doyle, W. (1980). *Classroom management*. West Lafayette, Ind: Kappa Delta Pi

- E. Durant, J (2007), *Pozitivna disciplina: Šta je to i kako je provoditi.*, Save the Children Sweden, Regionalnog ureda za Jugoistočnu Aziju i Pacifik ISBN: 978-974-7522-68-6
- E. Durant, J. (2010), *Pozitivna disciplina u svakodnevnom podučavanju, Smjernice za nastavnike.* Save the Children Sweden SE-107 88 Sundbyberg
- E. Durant, J. (2013), *Pozitivna disciplina u svakodnevnom roditeljstvu,* Save the Children Sweden SE-107 88 Sundbyberg
- E. Durrant J. and Ensom R. (2012). *Physical punishment of children: lessons from 20 years of research.* CMAJ September 04, 2012 184 (12) 1373-1377;
- E. Durrant, J. (2014), Preventing Punitive Violence: Preliminary Data on the Positive Discipline in Everyday Parenting (PDEP) Program, Canadian Journal of Community Mental Health 3 November 2014
- Evertson, C. M., & Emmer, E. T. (1982). *Preventive classroom management.* In D. Duke (Ed.), *Helping teachers manage classrooms* (pp. 2–31). Alexandria, VA: ASCD.
- Gfroerer, K., Nelsen, J., & Kern, R. M. (2013). Positive Discipline: Helping Children Develop Belonging and Coping Resources Using Individual Psychology. *The Journal of Individual Psychology*, 69(4).
- Glasser, W. (1999). *Nastavnik u kvalitetnoj školi.* Zagreb: Educa.
- Goodenow, C (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30 79-90
- Howenstein J, Kumar A, Casamassimo PS, Mctigue D, Coury D, Yin H. (2015). *Correlating parenting styles with child behavior and caries.* *Pediatr Dent.* 2015;(37)1:59-64.
- Howes, C., James, J., & Ritchie, S. (2003). Pathways to effective teaching. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(1), 104-120.
- Ilić, I., Ištvančić, I., Letica, J., Sirovatka, G., Vican, D. (2012). *Upravljanje razredom.* Zagreb: Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih u suradnji s British Councilom.
- Ivanek, P., Mikić, B., Karabašić, J. (2012). Razredna klima kao faktor sukoba u komunikaciji između učenika i nastavnika. *Sportske nauke i zdravlje*, 2 (1), 65-74. 25
- Jackson, Christine; Henriksen, Lisa; Foshee, Vangie A. (1998) The Authoritative Parenting Index: Predicting health risk behaviors among children and adolescents. *Health Education & Behavior.* Vol 25(3), 321-339.

- Jakušić, N.(2006) *ADHD – etiologija, dijagnostika, farmakoterapija*. PC CD-ROM., Agencija za odgoj i obrazovanje
- Kellam, Sheppard G.; Ling, Xiange; Merisca, Rolande; Brown, C. Hendricks; Ialongo, Nick. (1998) The effect of the level of aggression in the first grade classroom on the course and malleability of aggressive behavior into middle school. *Development & Psychopathology*. 10(2), 165-185.
- Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Krnjajić Stevan (2006), *Pretpostavke uspješne nastave*, Beograd: Institut za pedagoška
- Kyriacou, C. (2001). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: EDUCA.
- Lam, S.F.(1997) *How the family influences children's academic achievement*. Hamden, CT. Garland.
- Levin, J. & Nolan, J.F. (2004). *Principles of Classroom management – a professional decision-making model*. Boston, New York, San Francisco: Pearson
- Loukas A, Roalson LA, Herrera DE (2010) School connectedness buffers the effects of negative family relations and poor effortful control on early adolescent conduct problems. *J Res Adolesc* 20(1):13–22
- Loukas, A. (2007). *What Is School Climate?*. *Leadership Compass*, 5 (1), 1-3.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. J. (2003). *Classroom Management That Works. Research-Based Strategies for Every Teacher*. New York: Pearson Education.
- Maslow, A.H. (1943). "A theory of human motivation". *Psychological Review*. 50 (4): 370–396. CiteSeerX 10.1.1.334.7586. doi:10.1037/h0054346. hdl:10983/23610. Archived from the original on 2017-09-14. Retrieved 2007-03-13 – via psychclassics.yorku.ca.
- Mikas, D. (2012), *Utjecaj emocionalnih i ponašajnih problema na školski uspjeh učenika*, *Pedagogijska istraživanja*, 9(1-2).
- Milenović, Ž. (2011). *Stil vodstva nastavnika inkluzivne nastave*. *Život i škola*, 57 (25), 154. – 167.
- Nelsen, J. (1999). *Positive time-out: And over 50 ways to avoid power struggles in the home and the classroom*. New York, NY: Three Rivers Press.
- Nelsen, J. (2006). *Positive Discipline*. Random House Publishing Group ISBN 978-0-345-48767-4.

- Nelsen, J. (2019). *Alternatives to Logical Consequences*.
- Nelsen, J., & Gfroerer, K. (2017). *Positive Discipline Tools for Teachers*. New York, NY: Harmony Books.
- Nelsen, J., Erwin, C., & Duffy, R. A. (2007). *Positive Discipline for Preschoolers*. New York, NY: Harmony Books.
- Palekčić, M. (2005), Utjecaj kvalitete nastave na postignuća učenika. *Pedagoška istraživanja*, 2 (2), 209-233.
- Quail, Karen R.; Ward, Catherine L. (2020). "Nonviolent Discipline Options for Caregivers and Teachers: A Systematic Overview of the Evidence". *Trauma, Violence, & Abuse*. doi:10.1177/1524838020967340. PMID 33111651. S2CID 225099743.
- Resnick, M.D., Bearman, P.S., Blum, R.W, Buoman, K.E., Harris, K.M., Jones, J., Tabor, J., Beuhring, T., Sieving, R.E., Shew, M., Ireland, M., Bearingere, L.H. and Udry, J.R. (1997) Protecting adolescents from harm: Findings from the national longitudinal study on adolescent health. *Journal of the American Medical Association*. 278(10), 823 – 832.
- Rijavec, M. (1997). Utjecaj ozračja na emocionalni i socijalni razvoj učenika. *Školsko i razredno nastavno ozračje – put prema kvalitetnijoj hrvatskoj školi i nastavi*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško književni zbor, str. 70T72.
- Šimić Šašić, S. (2011), Interakcija nastavnik-učenik: teorija i mjerenje. *Psihologijske teme*, 20 (2): 233-260.
- Simons-Morton, Bruce; Haynie, Denise L.; Crump, Aria D.; Eitel, Patricia; Saylor, Keith E. (2001) Peer and parent influences on smoking and drinking among early adolescents. *Health Education & Behavior*. 28(1): 95-107
- Smith, R. & Lambert, M. "Assuming the Best". *Educational Leadership*. September 2008, Vol. 66, No. 1
- Spajić-Vrkaš, Vedrana; Vrban, Ines; Vahtar, Dorijan Learning for Active Aging, Social Inclusion and Personal Dignity of the Elderly // ICEDC Conference 2019 "Education for Human Rights and Democratic Citizenship: the Challenge of Intergenerational Justice". London, Velika Britanija, 2019.
- Stevens, A., (2018) , *Positive Discipline as a Part of Effective Classroom Management*, Western Michigan University

- Tranquillo J, Stecker M. (2016). *Using intrinsic and extrinsic motivation in continuing professional education*. Surg Neurol Int. 2016;7(Suppl 7):S197-9. doi:10.4103/2152-7806.179231
- Veenman, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers. Review of Educational Research, 54, 143-178. doi:10.3102/00346543054002143
- Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović - Štetić, V., Mijšković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP-VERN.
- Wang, M. C., Haertel, G. D., & Walberg, H. J. (1990). *What Influences Learning? A Content Analysis of Review Literature*. The Journal of Educational Research, 84, 30-43.
- Wlodkowski, R. J. (1983). Motivational opportunities for successful teaching [Leader's Guide]. Phoenix, AZ: Universal Dimensions.
- Woolfolk, A., Hughes, M., Walkup, V. (2008). *Psychology in education*. Harlow: Pearson.
- Yilmaz, H. & Cavas, P.H. (2008). The effect of the teaching practice on pre-service elementary teachers' science teaching efficacy and classroom management beliefs. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, Vol. 4, No. 1, 45-54.
- Zrilić, S. (2010). *Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu*. Sveučilište u Zadru, Odsjek za izobrazbu učitelja i odgojitelja. 7 (2), 231-242.